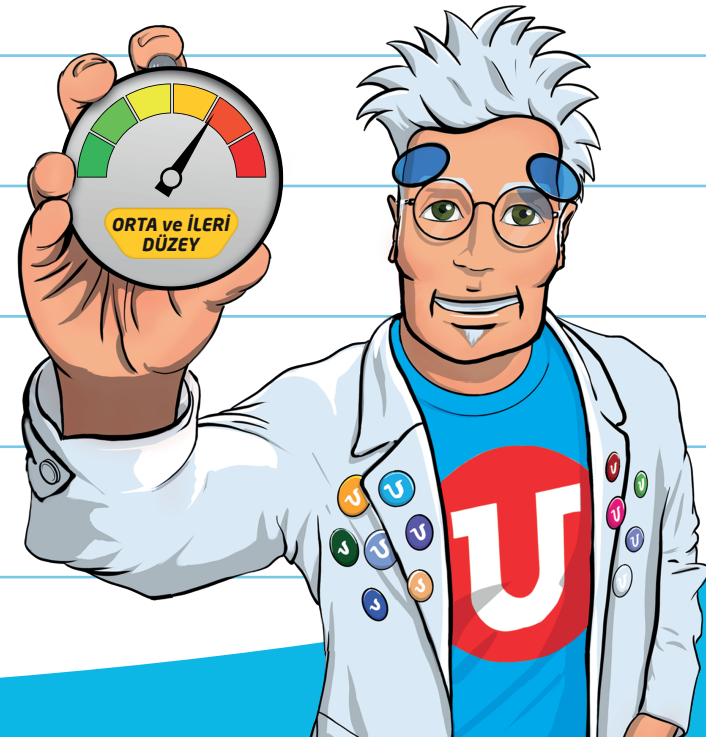

20.ÜNİTE

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

Atatürkçü Düşünce Sistemi ve Atatürk İlkeleri

BEGÜM ÜNLÜ

ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILABI ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ VE ATATÜRK İLKELERİ

Cumhuriyetçilik

Milliyetçilik

Halkçılık

Devletçilik

Laiklik

İnkılapçılık

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ

- Devlet ve toplum hayatına ilişkin gerçekçi fikir ve ilkelere dayanan Atatürkçü düşünce sistemi, Türk milletinin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden ortaya çıkmıştır.
- Atatürkçülük Türkiye Cumhuriyeti için tam bağımsızlığı amaçlar.
- Atatürkçülük Türk milletinin huzur ve refah içinde yaşamasını amaçlar.
- Atatürkçülük millî egemenlik esasına dayanır.
- Atatürkçülük, akılcılığı, bilimselliği ve gerçekçiliği esas alan düşünce sistemidir.
- Atatürkçülük Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı amaçlamaktadır.
- Atatürkçülük, Türk toplumu için çağın gereklerine uygun kurumları tesis etmeyi hedefleyen bir düşünce sistemidir.

Atatürkçü Düşünce Sisteminin Özellikleri

- Irkçılığa karşıdır.
- Barışçıdır.
- Millî kültürünü yüceltmeyi hedefler.
- Kadın-erkek eşitliğini savunur.
- Yeniliğe açıktır.
- İç ve dış sömürüye karşıdır.
- Halkçı anlayışa sahiptir.
- Millet egemenliğine dayanır.
- Emperyalizme karşıdır.
- Din ve vicdan hürriyetini önemser.

Örnek:

Atatürkçülikle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı olması
- B) Düşünce ve fikirlere, insana ve değerlere hoşgörülü olunması
- C) Kayıtsız şartsız egemenliğin millete ait olması
- D) Ekonomik kalkınmanın yabancı sermayeye dayandırılması
- E) Halkçı devlet anlayışının yerleşmesi

Atatürk İlkeleri

Cumhuriyetçilik

“Türk milletinin tabiat ve adetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet İdaresi’dir.”
Mustafa Kemal

- Millet egemenliğini esas alan ilkedir.
- 1 Kasım 1922’de saltanatın kaldırılması ile millet iradesi üzerinde yönetme ve sayeti olan Osmanoğulları hanedanının iktidarına son verilmesi
- “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” anlayışını güçlendirmek için 29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilan edilmesi
- Cumhuriyet rejiminin gelişmesi ve önündeki engellerin kaldırılarak demokrasi yönetiminin yerleşmesi için 3 Mart 1924’te Halifeliğin kaldırılması gelişmeleri “Cumhuriyetçilik ilkesinin” gereğidir.

- Kişi hakları ve hürriyetleri ile demokratik esasları önemseyen bir ilkedir.
- Reřit olan her bireye özgürce oy hakkının tanınması
- Farklı görüş ve isteklerin yönetime yansması amacıyla Atatürk'ün çok partili hayata geçiş çabaları
- Kadınlara 1930'da Belediye, 1933'te muhtarlık ve 1934'te milletvekili seçme ve seçilme haklarının tanınması
- Hakların doğrudan kullanılmasına yönelik, 1945'te "İki dereceli seçim sistemi-ne" son verilerek "tek dereceli seçim sistemine" geçilmesi tutumları, demokrasi-nin en iyi hükümet şekli olan Cumhuriyet idaresinin ve Cumhuriyetçilik ilkesinin gereğidir.

Örnek:

- Çok partili hayata geçiş denemelerinin yapılması
- Saltanatın kaldırılması
- İki dereceli seçim sisteminden tek dereceli seçim sistemine geçilmesi

Verilen gelişmeler aşağıdaki Atatürk ilkelerinden hangisiyle bağdaşır?

- A) Milliyetçilik   B) Cumhuriyetçilik   C) Halkçılık
D) Laiklik   E) Devletçilik

Örnek:

Mustafa Kemal Nutuk'ta, "Milletimizin kurduğu yeni devletin mukadderatına, işlerine, bağımsızlığına unvanı ne olursa olsun hiç kimseyi karıştırmayız. Milletın kendisi kurduğu devleti ve onun bağımsızlığını sonuna kadar koruyacaktır." **sözleriyle,**

- I. Saltanatın hiçbir mahiyetinin ve işlevinin kalmadığı,
- II. egemenliğin millete ait olduğu,
- III. Cumhuriyet'in ilan edildiği

durumlarından hangilerine vurgu yapmıştır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve III

E) I, II ve III

Milliyetçilik

“Bize milliyetçi derler. Ama biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde hodbince ve mağrurca bir milliyetçilik değildir.”
Mustafa Kemal

Atatürk, milleti; “dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasi ve sosyal toplum” olarak tanımlamıştır.

- Dış tehditlere karşı, vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı için millete var olma arzusu katan değerdir.
- Mondros Mütarekesi sonrası Anadolu'nun yer yer işgale uğraması sonucu “bulunduğu yörelerin Türklüğünü kanıtlamaya çalışan” direniş derneklerinin kurulması
- Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda “Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı” amacıyla Misak-ı Milli'nin ilke olarak kabul edilmesi

- Lozan Antlaşması'nda "İmtiyazlı devletlerin imtiyazlarına son vererek" sömürge amaçlı faaliyetlerin kabul edilmemesi
- İzmir İktisat Kongresi'nde "Misak-ı İktisadi'nin" kabul edilmesi
- Türk karasularında yabancı ticaret gemilerinin serbest dolaşımına 1 Temmuz 1926'da çıkarılan kabotaj Kanunu ile son verilmesi
- "Siyasi varlıkta birlik" esasını sağlamaya yönelik millî birlik ve beraberlik anlayışını güçlendiren değerler bütünüdür.
- İnsani ve ulusal değerleri kaynaştırmaya yönelik toplumu din, ırk ve mezhep yönünden ayırıştırmama esasının kabul edilmesi
- "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir." anlayışıyla birlik ve beraberlik çatısı altında siyasal güç olmanın önemsenmesi
- Toplumu ağa, hoca, bey, paşa, molla gibi ayrıcalık belirtisi unvanlarla tanımlamama esasının gözetilmesi

- Milleti, çıkarları birbirinden farklı sınıflar olarak görmek yerine, varlıkları ve çalışmalarının sonuçları birbirine lazım olan sınıflar olarak görmeyi esas alması
- Millete kimlik kazandıran, diğer milletlerle arasındaki farkı ortaya koyan maddi ve manevi değerlerin tamamı olan "ortak değerler" bütünüdür.
- Coğrafi ve siyasal birlik ile kültür, tarih, ülkü, dil birliği esaslarının millet olma ölçütünde milletin fertlerinde kabul görmesi
- Milletin fertleri arasındaki sınıksız ilişkilerin "ortak değerler" ile yerleşmesi ve milletin fertlerinin bu değerleri içselleştirmesi
- Millet olmanın gereği olan dil ve tarih alanında çalışmaların esas alınması
- Türk dilinin öz güzelliği ve zenginliğinin ortaya çıkarılması için Türk Dil Kurumu'nun kurulması
- Türk tarihinin derinliğine araştırılabilmesi için Türk Tarih Kurumu'nun kurulması

! NOT

Milliyetçiliği destekleyen ve tamamlayan ilkeler;

- Sınıf ayrımını reddettiği için Halkçılık
- Mezhep kavgalarını reddettiği için Laiklik
- Ülkeyi ekonomik açıdan kalkındırmayı amaçladığı için Devletçilik
- Türk milletini medeni milletler seviyesine yükseltmek istediği için İnkılapçılık
- Millî iradeyi egemen kıldığı için Cumhuriyetçilik

ilkeleriyle ilişkilidir.

Örnek:

...

Sorma bana oymağımı boyumu,

Beşbin yıldır millet gibi yaşarım...

“Deme bana Oğuz, Kayı Osmanlı”

Türk'üm, bu ad her unvandan üstündür.

...

Ziya Gökalp'in bu dördlüğünde aşağıdaki ilkelerden hangisinin önemine vurgu yaptığı savunulabilir?

- A) Milliyetçilik
- B) Cumhuriyetçilik
- C) Halkçılık
- D) Laiklik
- E) Devletçilik

Halkçılık

- Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik ilkelerinin zorunlu sonucudur.
- Halkçılık yönetimde kişi ve zümre ayrımcılığını reddeden ilkedir.
- 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırarak demokrasiyi gerçekleştirmeye ortam hazırlaması
- Tekke ve zaviyeler kaldırılarak toplum üzerinde nüfuz kuran şeyhler ve dervişlerin nüfuzlarının kırılması
- Kanunlar karşısında herkesi eşit tutarak ayrımcılığı reddetmesi
- Sınıf farklılıklarını ve ayrımcılığı reddeden, eşitliği amaçlayan ilkedir.
- 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun kabul edilerek kadın-erkek arasındaki sosyal, ekonomik, hukuk alanındaki eşitsizliklerin giderilmesi

- Soyadı Kanunu ile ağa, hoca, bey, paşa, molla gibi ayrıcalık belirtisi olan unvanların yasaklanması
- Kalkınmada, ÷lke ve ulus olanaklarının kullanımında halk yararını amaçlar.
- Milletın refah ve ekonomik zenginliği için halk yararına yatırımların önemsenmesi
- Köylüden alınan Ařar Vergisi'nin kaldırılması
- Tarım Kredi Kooperatiflerinin kurulması, sağlık ocaklarının açılması gibi

Örnek:

Halkçılıkta esas, halkın kendini demokratik esaslara uygun yönetmesidir. Milli egemenliğin halk tarafından halkın menfaatine kullanılması sonucu demokrasinin gerçekleşmesi ve yerleşmesi sağlanır.

Halkçılık ilkesinin bu yönü,

- I. cumhuriyetçilik,
- II. laiklik,
- III. devletçilik

ilkelerinden hangilerinin sonucu olarak gösterilebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I ve III

Devletçilik

- Atatürkçü düşünce sisteminde devletçilik, yalnızca ekonomik alanla ilgili değildir.
- Ekonomik işlerin yanı sıra siyasi, askeri, kültürel, toplumsal ve diğer alanlarda da devletin düzenlemelerini içerir.
- Atatürk'e göre devletçilik, güçlü ve çağdaş bir devlet meydana getirmenin temel bir aracı olduğu kadar, halkçılık ilkesinin de tamamlayıcısıdır.

! NOT

Devletçilik İlkesi;

- sınıf farklılıklarının önlenmesi
- sosyal barışın sağlanması
- sosyal adalet ve sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi durumlarıyla, "halkçılık ilkesinin tamamlayıcı olarak" hayatın her alanında devletin etkinliğini sağlar.

Devletçilik İlkesini Zorunlu Kılan Gelişmeler

- Savaştan yeni çıkmış olan Türkiye'nin harap olması, Türk Devleti'nin ekonomik ve toplumsal sıkıntılar yaşamaması
- 1927'de çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu'na rağmen istenilen hedeflere ulaşılamaması
- Türk milletinin geleneksel anlayışının sonucu olarak birçok şeyi devletten bekleyen psikolojiye sahip olması
- Ülke ve ulus olanaklarının kullanımında ve ekonomik faaliyetlerde ülkenin her köşesine adaletli yatırımların ancak devlet eliyle yapılabilmesi
- 1929'da ABD'de çıkan ekonomik krizin etkileri

- Türkiye Cumhuriyeti, planlı ekonomiye geçerek devletçilik ilkesini işler hale getirmiştir.
- İlk Beş Yıllık Sanayi Planı'nda "kimya, toprak, demir, kağıt ve selüloz, kükürt, pamuk ve mensucat" ile kendi sanayisine öncelik verilmiştir.
- Türkiye Devleti, bu tutumu ile "hammaddesi ülke içindeki yatırım alanlarına" öncelik vererek dış ticaret açığını kapatma, dışarıya döviz çıkmasını engelleme, yerli üretimin ekonomideki payını artırma amaçlarını önemsemiştir.
- Atatürk döneminde planlı ekonomi ile sürdürülen yatırımlar toplumun refah düzeyini yükseltmiş, ekonomi canlanmıştır.
- Bankalara yatırılan tasarruf amaçlı para miktarı artmış, merkez bankasında 36 milyon liralık döviz ve 26 ton altın birikmiştir.
- Öz kaynaklara dayanarak kurulan birçok sanayi işletmesi, Türkiye'nin sanayileşme hareketine her bakımdan yön veren temel kuruluşlar olmuştur.

Örnek:

Atatürk Dönemi'nde (1923-1938) gayri safi milli hasıla (GSMH) ortalama %8 büyümüştür. 1930'ların başından itibaren ihracatın oranı ithalatı aşmıştır. Türk lirası ABD doları karşısında değer kazanmış, 1934-1938 yılları arasında 1 Dolar = 1.26 TL düzeyinde kalmıştır. Merkez Bankası'nda 36 milyon liralık döviz ve 26 ton altın birikmiştir.

Yalnız bu bilgilere göre,

- I. Ekonomik kalkınmada önemli gelişmeler sağlanmıştır.
- II. Dış ticaret açığı giderek kapanmıştır.
- III. Devlet rezervleri artmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Devletçilik ilkesinin fiilen uygulamaya geçmesi ile,

- I. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı'na işlerlik katılması,
- II. Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması,
- III. İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması

gelişmelerinden hangileri arasında ilişki kurulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) II ve III

Laiklik

“Benim manevi mirasım akıl ve bilimdir.” Mustafa Kemal

- Laiklik, “Devlet işleriyle din işlerinin birbirinden ayrılması ve devletin siyasi, iktisadi ve hukuki düzende sadece aklın egemenliğini kabul etmesidir. Hukuki düzende ayırım yapmaksızın kişilerin vicdan hürriyetine sahip olmalarını sağlamasıdır.”
- Bu tanıma göre laiklik iki temel unsura dayanır.
- Laik anlayışta devletin dinî yoktur; bütün din ve inançlara eşit mesafededir.
- Bireyler din, inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir.
- Türkiye’de, Osmanlı Devleti’nde 1839’da ilan edilen Tanzimat Fermanı’yla laik anlayış belirmiş, Kanuni Esasi’nin on birinci maddesinde laikliğe vurgu yapılmıştır.

Türkiye Devletinde Laikliğin Yerleşmesi

- 1 Kasım 1922'de saltanat kaldırılarak, siyasi otorite ile dinî otorite ayrılmıştır.
- 3 Mart 1924'te halifelik kaldırılarak, din ve vicdan hürriyeti güvence altına alınmıştır.
- 20 Nisan 1924 Anayasası'nın 24. maddesinde yer alan "Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir ve 14. maddenin hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler yapmakta serbesttir." hükmüyle laik anlayış anayasal güvence altına alınmıştır.
- 1924 Anayasası'nda yer alan "Türkiye Devleti'nin dinî İslam'dır." hükmü, 10 Nisan 1928'de kaldırılmış ve 5 Şubat 1937'de laiklik, anayasanın değiştirilemez hükmü olarak anayasada yer almıştır.

Laiklik;

- Millî birlik ve bütünleşmeyi çabuklaştıran, ulus devlet anlayışını güçlendiren bir ilkedir.
- Kardeş kavgalarına neden olan mezhep ve tarikat ayrılıklarına Tekke, Zaviye ve türbeler kapatılarak son vermeye çalışılmıştır.

- Din ve mezhep ayrımcılığını reddederek insani ve ulusal değerlerin yerleşmesi amaçlanmış, "Ulus Devlet" ve "Türk Milleti" anlayışlarının yerleşmesini kolaylaştırmıştır.
- Din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılması, din ve vicdan hürriyetinin sağlanmasına ortam hazırlanan bir ilkedir.
- Kişilerin inanç, ibadet ve ayinlerini özgürce yapmalarına olanak tanındığı gibi, inanmayanların da inanmama hakları yasalarla güvence altına alınmıştır.
- Müslümanların dinî lideri ve din konusunda "Son söz hakkına sahip" olan halifeliğin kaldırılmasıyla inanç hürriyetinin sağlanması
- Akılcı ve bilimsel anlayışın yerleşmesini ve geliştirilmesini amaçlayan ilkedir.
- En son bilimsel ve teknik gelişmelerden yararlanılması amacıyla Tevhid-i Tedrisat Yasası "ulusal ve çağdaş" esaslar üzerine çıkarılmıştır.
- Bağınaz, dogmatik düşünce ve fikirler yerine akı, bilimi, deney ve gözlemi esas alan pozitif bilimlerin önünün açılması amaçlanmıştır.

Örnek:

Ben, manevi olarak hiçbir donmuş, kalıplaşmış düstur bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır... Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel ölçü üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse manevi mirasçılarım olurlar.

Atatürk'ün bu sözleriyle,

- I. değişmez ve katı dogmalara karşı olma,
- II. bilimselliği esas alma,
- III. akla ve ilme öncelik verme

anlayışlarından hangilerini vurguladığı savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Atatürk Dönemi'nde siyasal anlamda seküler (laik) ve modern devlet anlayışını yerleştirmeye yönelik aşağıdakilerden hangisine yer verilmemiştir?

- A) Takrir-i Sükun Yasası'nın çıkarılmasına
- B) Halifeliğin kaldırılmasına
- C) Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun çıkarılmasına
- D) 1924 Anayasası'nda düzenlemeler yapılmasına
- E) Tekke ve zaviyelerin kapatılmasına

İnkılapçılık

“Biz büyük bir inkılap yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük...”
Mustafa Kemal

- Yenileşmeyi sürekli kılmak, dogmatik ve durağan anlayışlardan kurtulmak, “durmaksızın daha çağdaşa, daha ileriye yönelmek” anlayışlarının sonucu olarak Atatürk’ün altı ilkesinden biridir.
- Türk milletinin, çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarılması amacıyla; düne, geçmişe bağlı kalmak yerine temelleri içimizden çıkmak kaydıyla çağın gereklerine göre ömrünü tamamlamış, köhne kurumları yıkarak yerlerine medeni icaplara uygun yeni kurumlar getirilmesi amaçlanmıştır.
- “Benim yaptığım şeyler, biri ötekine bağlı, gerekli şeylerdir.” sözüyle Atatürk, milletin gereksinimlerini zaman içinde, aşama aşama inkılapçılık ilkesine dayalı çıkardığı inkılaplarla gerçekleştirmiştir.

Örnek:

İnkılapçılık ilkesi doğrultusunda,

- I. dogmatik ve bağınaz kabulleri ortadan kaldırma,
- II. çağın gerisinde kalmış kurumları yıkarak yerine yenilerini kurma,
- III. yenileşmeyi sürekli kılma

amaçlarından hangilerinin gözetildiği savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Atatürkçü düşünce sisteminin amaçları ile bu amaçlar paralelinde önemsenen Atatürk ilkesi eşleştirmelerinden hangisi yanlış verilmiştir?

Atatürkçü düşünce sisteminin amaçları	Atatürk İlkeleri
A) Kişi hak ve hürriyetlerinin geliştirilmesini amaçlama	Laiklik
B) Milli egemenliği benimseme	Cumhuriyetçilik
C) Akılcılığı ve bilimselliği esas alma	Laiklik
D) Türk milletinin huzur ve refahını önemseme	Halkçılık
E) Çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkılmasını amaçlama	Devletçilik